
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДА НА НАЙ-МАЛКИТЕ КВАДРАТИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ОПТИМИЗАЦИОННИ ЗАДАЧИ В ТРАНСПОРТА С ИЗПОЛЗВАНЕ НА MS EXCEL SOLVER

Ставри Димитров

stavri_dimitrov@hotmail.com

*Висше транспортно училище “Тодор Каблешков”,
катедра “Технология, организация и управление на транспорта”,
ул. “Гео Милев” 158, София 1574,
БЪЛГАРИЯ*

Ключови думи: приложение, метод на най-малките квадрати, ms excel, оптимизационни задачи, ms excel solver, единична линейна регресия, уравнение на регресия, регресионни коефициенти, транспорт

Резюме: Целта на настоящата публикация е да представи някои от възможностите на инструмента Microsoft® Excel Solver като средство за решаване на оптимизационни задачи в областта на транспорта. За постигане на целта, с емпирични данни от [3] е решен числен пример, в който по метода на най-малките квадрати, чрез използване на MS Solver, са изчислени оценките на неизвестните параметри на линеен еднофакторен регресионен модел, избран за аналитично описание на връзката между случайните променливи величини “скорост на движение на трамваен транспорт” и “средно разстояние между спирките”.

1. Увод.

Съществуващото разнообразие от изчислителни програмни средства и специализирани статистически софтуерни пакети, предназначени основно за извършване на статистическа обработка на данни и статистически анализи като регресионен, корелационен, дисперсионен и др., предоставя на потребителите възможност за избор на подходящия за техните потребности софтуер. Една от възможните алтернативи за извършване на математически изчисления и статистически анализи е офис приложението Microsoft® Excel [4], а за решаване на оптимизационни задачи - вградения в MS Excel инструмент MS Excel Solver.

2. Предпоставки и начини за разрешаване на проблема.

Функционалност MS Excel Solver е от т.нар. Add-In инструменти, който след предварително инсталиране, е достъпен в програмата MS Excel и може да се използва за дефиниране и решаване на разнообразни по сложност и размерност оптимизационни задачи в различните научни области. Инструментът MS Solver дава възможност на потребителите, чрез разработен за това графичен потребителски интерфейс, ползвайки предварително въведените на работен лист (worksheet) в програмната среда на MS Excel входни данни, в диалогов режим да укажат търсената цел: минимум, максимум или точно определена стойност на зададения модел – линеен или нелинеен – и след

въвеждане на съпътстващите модела ограничения, лесно да дефинират и бързо да решат конкретна задача.

Настоящата публикация не представлява ръководство за работа със *Solver*. Представеният в публикацията материал е насочен не към описание на начина на работа на реализираните в *MS Excel Solver* изчислителни алгоритми, а по-скоро към тяхното практическо приложение при разрешаване на реални проблеми. Целта на публикацията е, чрез решаване на конкретен пример, да представи някои от възможностите за използване на *MS Solver* в областта на транспорта.

3. Решение на проучения проблем.

За постигане на поставената цел е решен и описан в публикацията следния числен пример, представящ примерно приложение на *MS Solver* в транспорта за изчисляване на коефициентите на уравнение на регресия: За показаните в табл. 1 средни стойности на разстоянията между спирките X_i (m) и скоростта на движение на трамваите Y_i (km/h), по метода на най-малките квадрати [1,2,3], чрез използване на *MS Excel Solver*, да се изчислят оценките на параметрите на неизвестен линеен еднофакторен регресионен модел.

Таблица 1 – Емпирични данни

X_i	Y_i	X_i	Y_i	X_i	Y_i
400	13,9	476	15,9	512	15,4
402	14,2	478	15,5	516	16,6
435	15,7	482	15,5	522	16,4
445	15,1	483	15,5	526	16,4
448	15,6	484	16,1	532	17,5
450	15,4	492	15,7	533	17,2
457	15,2	495	15,6	536	16,9
457	15,7	497	16,6	539	15,4
465	15,9	500	17,8	560	17,5
469	15,3	506	15,2	562	16,5

Нека за описание на връзката между двете променливи Y и X е избран линеен регресионен модел. Както знаем от [2], когато се работи с генерална съвкупност, неизвестният линеен регресионен модел има вида:

$$(1) \quad Y_i = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_i + \varepsilon_i,$$

където: β_0 и β_1 – неизвестни параметри на модела;

ε_i – случаен компонент в модела.

За целите на разглеждания пример са обработени публикуваните в [3] данни от извършени 30 на брой наблюдения (табл. 1) върху стойностите на параметрите “средно разстояние между спирките” и “скорост на движение” в системата на градския обществен транспорт. В случаите като този, когато се работи с данни от направена извадка, за линейния регресионен модел, съгласно [2] можем да запишем:

$$(2) \quad Y_i = b_0 + b_1 \cdot X_i + e_i,$$

в който: b_0 и b_1 – регресионни коефициенти, а e_i – остатъци.

Общият вид на линейното уравнение на регресия, използвано за описание на зависимостта на Y във функция от X е:

$$(3) \quad \hat{Y}_i = b_0 + b_1 \cdot X_i$$

В примера скоростта на движение на превозните средства на трамвайния транспорт е зависимата (результативната) променлива величина Y , а средното разстояние между спирките – независимата (факторната) променлива величина X .

Коефициентите b_0 и b_1 , в съответствие с [1], се явяват точкови оценки на неизвестните параметри b_0 и b_1 в регресионния модел (1). Стойностите на регресионните коефициенти b_0 и b_1 могат да се изчислят по метода на най-малките квадрати, при който се минимизират стойностите на отклоненията на емпиричните (наблюдаваните) точки Y_i от теоретичните (предвидените) стойности, лежащи на регресионната права, т.е. търси се минимум на сумата от квадратите на остатъците, обозначена в [2] като остатъчна девиация SSE :

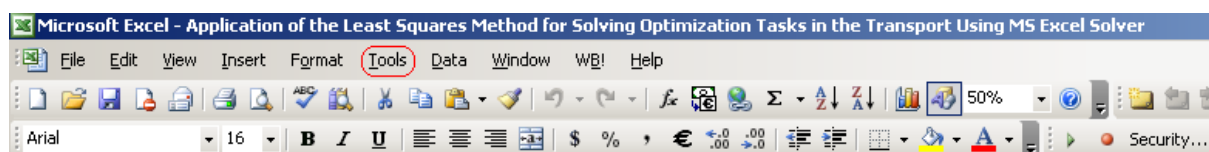
$$(4) \quad SSE = \sum_{i=1}^n \left(Y_i - \hat{Y}_i \right)^2 = \sum_{i=1}^n e_i^2 \rightarrow \min$$

Съгласно метода на най-малките квадрати регресионната права се прокарва така, че да минава възможно най-близко до всички точки. Разположението и наклонът на правата в координатната система се определят от стойностите на регресионните коефициенти b_0 и b_1 .

След заместване на формула (3) в (4) получаваме:

$$(5) \quad SSE = \sum_{i=1}^n \left(Y_i - \hat{Y}_i \right)^2 = \sum_{i=1}^n \left(Y_i - (b_0 + b_1 \cdot X_i) \right)^2 = \sum_{i=1}^n \left(Y_i - b_0 - b_1 \cdot X_i \right)^2 = \sum_{i=1}^n e_i^2 \rightarrow \min$$

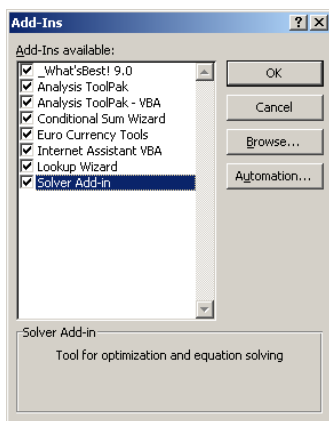
Решението на задачата с използване на *MS Excel Solver* се намира след извършване на следната последователност от действия: Функционалност *Solver* се извиква от меню "Tools" (Инструменти) (фиг.1), от което се избира "Solver..."

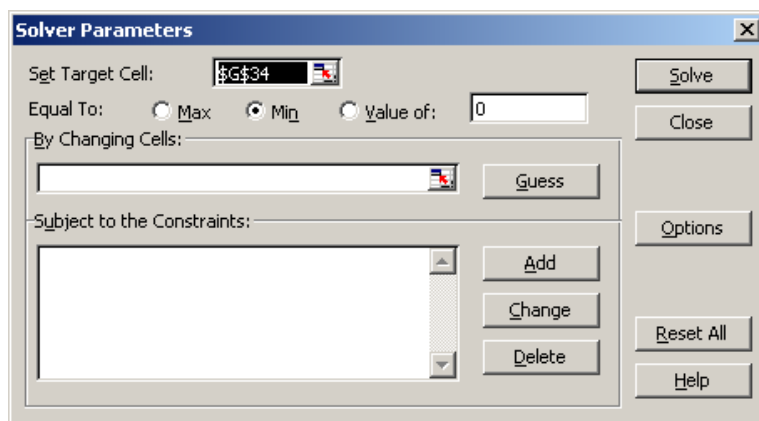
Фиг. 1. Избор на меню "Инструменти"

Както беше обяснено по-горе *Solver* е *Add-In* инструмент. Това означава, че ако при отваряне на меню "Tools" *Solver* не се "вижда", т.е. не е добавен, същият следва да се добави. Това може да стане, след като от меню "Tools" се избере "Add-Ins..."

В отвореният се прозорец "Add-Ins..." (фиг. 2), с маркиране на "Solver Add-In" и поставяне на отметка, потребителят указва, че желае функционалността да бъде добавена. След като оптимизационния инструмент *Solver* е добавен, същият се пуска в действие, чрез избиране отново на меню "Tools" -> "Solver...". В резултат на това се показва прозореца "Solver Parameters" (*Solver* параметри) (фиг. 3).

Фиг. 2.Прозорец "Add-Ins"

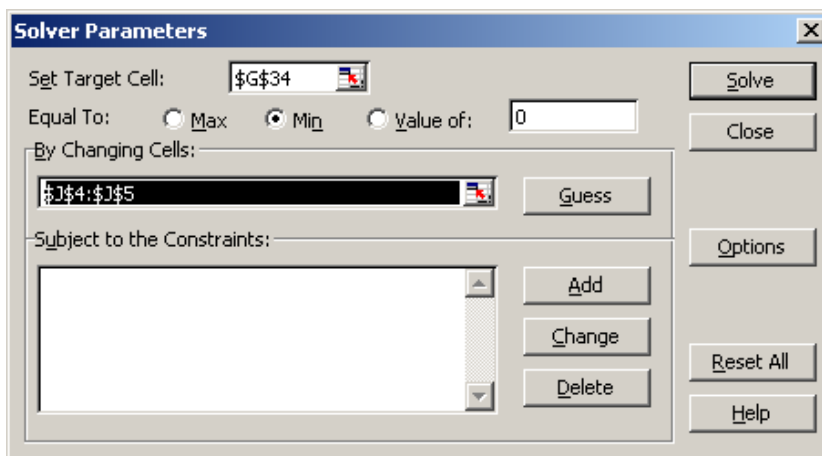
Фиг. 3.Прозорец "Solver параметри"

Тъй като в задачата се минимизира сумата от квадратите на остатъците, в прозореца "Solver Parameters" се избира "Min", а в полето "Set Target Cell:" като целева се указва клетката \$G\$34 (фиг. 4), в която Solver ще изчисли стойността на търсения минимум. За успешно извършване на изчисленията е необходимо в целевата клетка предварително да е въведена формула (фиг. 4).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2		Таблица 2						Таблица 3			
3		i	X_i	Y_i	$\hat{Y}_i$	$Y_i - \hat{Y}_i$	$(Y_i - \hat{Y}_i)^2$	Регресионни коефициенти	Стойности		
4		1	400	13,9	0,0	13,900	193,210	$b_0 =$	0,000		
5		2	402	14,2	0,0	14,200	201,640	$b_1 =$	0,000		
6		3	435	15,7	0,0	15,700	246,490	Регресионно уравнение:			
7		4	445	15,1	0,0	15,100	228,010	$\hat{Y}_i = b_0 + b_1 \cdot X_i$			
8		5	448	15,6	0,0	15,600	243,360				
9		6	450	15,4	0,0	15,400	237,160				
10		7	457	15,2	0,0	15,200	231,040				
11		8	457	15,7	0,0	15,700	246,490				
12		9	465	15,9	0,0	15,900	252,810				
13		10	469	15,3	0,0	15,300	234,090				
14		11	476	15,9	0,0	15,900	252,810				
15		12	478	15,5	0,0	15,500	240,250				
16		13	482	15,5	0,0	15,500	240,250				
17		14	483	15,5	0,0	15,500	240,250				
18		15	484	16,1	0,0	16,100	259,210				
19		16	492	15,7	0,0	15,700	246,490				
20		17	495	15,6	0,0	15,600	243,360				
21		18	497	16,6	0,0	16,600	275,560				
22		19	500	17,8	0,0	17,800	316,840				
23		20	506	15,2	0,0	15,200	231,040				
24		21	512	15,4	0,0	15,400	237,160				
25		22	516	16,6	0,0	16,600	275,560				
26		23	522	16,4	0,0	16,400	268,960				
27		24	526	16,4	0,0	16,400	268,960				
28		25	532	17,5	0,0	17,500	306,250				
29		26	533	17,2	0,0	17,200	295,840				
30		27	536	16,9	0,0	16,900	285,610				
31		28	539	15,4	0,0	15,400	237,160				
32		29	560	17,5	0,0	17,500	306,250				
33		30	562	16,5	0,0	16,500	272,250				
34		$\sum_{i=1}^n (Y_i - \hat{Y}_i)^2 = \sum_{i=1}^n (Y_i - (b_0 + b_1 \cdot X_i))^2 = \sum_{i=1}^n e_i^2 = \text{SUM}(G4:G33)$									
35		SUM(number1; [number2]; ...)									
36											

Фиг. 4.Начални стойности

Настройките по дефиниране на задачата приключват с посочване в полето "By Changing Cells:" (фиг. 5) на обхвата от клетки \$J\$4:\$J\$5 (табл. 3), съдържащи стойности, чрез промяна на които Solver ще намери минимум на функция (5), който ще върне като резултат във вече избраната целева клетка (\$G\$34).

Фиг. 5.Прозорец "Solver параметри"

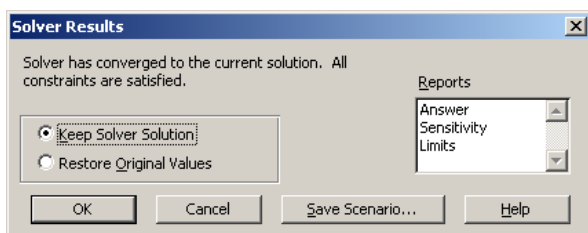
След като задачата е дефинирана, за начало на изчислителните процедури се натиска бутона "Solve". Намереният минимум (клетка G34) и стойностите на регресионните коефициенти (клетки J4 и J5), минимизиращи сумата от квадратите на остатъците, получени в резултат от извършените изчисления, са показани в табл. 4 и табл. 5 от работния лист (worksheet), представен на фиг. 6.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2		Таблица 4						Таблица 5			
3		i	X_i	Y_i	$\hat{Y}_i$	$Y_i - \hat{Y}_i$	$(Y_i - \hat{Y}_i)^2$	Регрессионни коефициенти		Стойности	
4		1	400	13,9	14,5	-0,567	0,321	$b_0 =$		7,970	
5		2	402	14,2	14,5	-0,299	0,090	$b_1 =$		0,016	
6		3	435	15,7	15,0	0,665	0,442	Регрессионно уравнение: $\hat{Y}_i = b_0 + b_1 \cdot X_i = 7,97 + 0,016 \cdot X_i$			
7		4	445	15,1	15,2	-0,098	0,010				
8		5	448	15,6	15,2	0,353	0,125				
9		6	450	15,4	15,3	0,121	0,015				
10		7	457	15,2	15,4	-0,193	0,037				
11		8	457	15,7	15,4	0,307	0,094				
12		9	465	15,9	15,5	0,377	0,142				
13		10	469	15,3	15,6	-0,288	0,083				
14		11	476	15,9	15,7	0,199	0,039				
15		12	478	15,5	15,7	-0,234	0,055				
16		13	482	15,5	15,8	-0,299	0,089				
17		14	483	15,5	15,8	-0,315	0,099				
18		15	484	16,1	15,8	0,269	0,072				
19		16	492	15,7	16,0	-0,261	0,068				
20		17	495	15,6	16,0	-0,410	0,168				
21		18	497	16,6	16,0	0,557	0,311				
22		19	500	17,8	16,1	1,709	2,920				
23		20	506	15,2	16,2	-0,989	0,978				
24		21	512	15,4	16,3	-0,886	0,785				
25		22	516	16,6	16,4	0,249	0,062				
26		23	522	16,4	16,4	-0,049	0,002				
27		24	526	16,4	16,5	-0,114	0,013				
28		25	532	17,5	16,6	0,889	0,790				
29		26	533	17,2	16,6	0,573	0,328				
30		27	536	16,9	16,7	0,224	0,050				
31		28	539	15,4	16,7	-1,325	1,755				
32		29	560	17,5	17,1	0,434	0,189				
33		30	562	16,5	17,1	-0,598	0,358				
34		$\sum_{i=1}^n (Y_i - \hat{Y}_i)^2 = \sum_{i=1}^n (Y_i - (b_0 + b_1 \cdot X_i))^2 = \sum_{i=1}^n e_i^2 =$						10,490			
35											
36											

Фиг. 6.Резултати от изчисленията

Индикация на успешното приключване на изчисленията е изведеното в отвореният прозорец "Solver Results" (фиг. 7) текстовото съобщения указващо, че е намерено оптимално решение, удовлетворяващо всички ограничения. За съхраняване

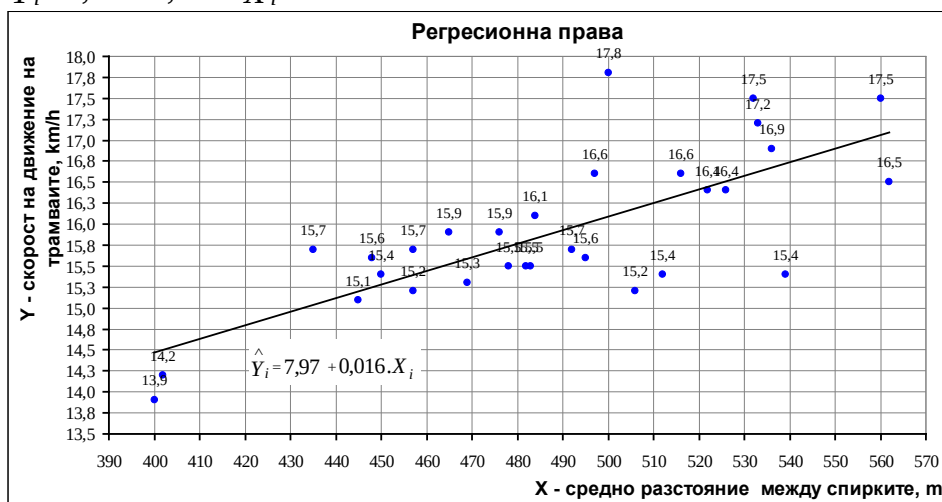
на решението се избира предложеният от Solver избор “Keep Solver Solution” и се натиска бутона “OK”.

Фиг. 7.Прозорец ”Solver Results”

За онагледяване на крайните резултати, на построената на фиг. 8 диаграма са показани емпиричните (наблюдаваните) стойности и регресионната права, на която лежат теоретичните (предвидените) стойности, описваща се от полученото след заместване на изчислените коефициенти b_0 и b_1 линейно еднофакторно уравнение на регресия, имащо следния запис:

(6)
$$\hat{Y}_i = 7,97 + 0,016 \cdot X_i$$

Фиг. 8.”Регресионна права и регресионно уравнение”

4. Резултати и дискусия.

Получените от решението на задачата, чрез използване на *MS Excel Solver* резултати показват, че:

1. Евентуалното увеличаване/намаляване на средното разстояние между спирките с 1 m ще доведе до увеличаване/намаляване на скоростта на движение на превозните средства на трамвайния транспорт средно с $0,016\text{ km/h}$.

2. При нулево разстояние между спирките скоростта на движение ще е равна на $7,97\text{ km/h}$, което означава, че наличието на свободен член прави избраният линейен регресионен модел неподходящ за моделиране на връзката между скоростта на движение на трамваите и средното разстояние между спирките.

3. Потвърждение на горното е и факта, че построената регресионна права(фиг. 8) не се вписва добре в емпиричните точки, от което може да се направи предположение, че връзката между променливите Y и X не е силна, или ако е силна, избраното линейно регресионно уравнение не я описва адекватно.

4. За извършване на по-точна апроксимация вероятно е необходимо да се извършат повече на брой наблюдения за значенията на променливите Y и X , както и да се избере и тества друг вид регресионен модел - нелинеен еднофакторен или линеен (или нелинеен) многофакторен модел, тъй като освен от разстоянието между спирките, е възможно скоростта на движение да се влияе и от други неотчетени от модела фактори.

5. Заключение.

Резултатите от примерното приложение на функционалност *MS Excel Solver* дават основание да се направят следните основни изводи:

1. Практическото приложение на съществуващите софтуерни програмни средства – специализирани или с общо предназначение, заедно с вградените в тях функционалности – представляват алтернатива на познатите до момента ръчни способи за извършване изчисления и анализи в научните изследвания.

2. Използването на електронните таблици *MS Excel* и на добавъчния към него инструмент *MS Excel Solver*, като средство за извършване на математически изчисления и решаване на оптимизационни задачи, се характеризира със следните предимства и особености:

- тъй като *MS Excel Solver* е допълнителен компонент към едно от най-широкоразпространените и използвани от потребителите офис приложения *MS Excel*, то същият е леснодостъпен;

- удобно и лесно се работи със *Solver*, което го прави подходящ не само за използване от инженери, математици, икономисти и изследователи в провежданите от тях изследвания, но и от студенти за учебни цели;

- инструментът *Solver* позволява със сравнително малко усилия да се дефинират и решават разнообразни по вид и сложност задачи;

- в зависимост от начално присвоените стойности в клетки J4 и J5 (в случая клетките в табл. 3, съдържащи стойностите на регресионните коефициенти) и предварително зададения брой на извършваните от *Solver* итерации, е възможно изчислените коефициенти незначително да се различават по стойност от същите, но получени в резултат от използване на други изчислителни програми.

Разбира се, чрез описания в настоящата публикация пример не се изчерпват възможностите за използване на *Solver* и съществуващите методи за изчисляване на стойностите на регресионните коефициенти.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Качаунов, Т. Т., “Моделиране и оптимизация на транспортните процеси”, второ преработено издание, Печатница при ВТУ “Тодор Каблешков”, София, 2005 г.
- [2] Манов, А., “Статистика със SPSS”, второ издание, Издателство “Тракия – М”, София, 2001 г.
- [3] Рихтер, К. Ю., Фишер, П., Шнейдер, Г., “Статистические методы в транспортных исследованиях”, превод от немски, Москва, “Транспорт”, 1982 г.
- [4] Microsoft Excel 2003 Help, Microsoft Corporation